

Reglementarea actuală a violenței domestice contra femeilor – între standardele europene referitoare la digitalizare și noile exigențe naționale penale

Current regulation of domestic violence against women – between European standards on digitization and new national criminal law requirements

Alina Mirabela Gentimir¹

Rezumat: Lucrarea scoate în evidență evoluția normativă și jurisprudențială a fenomenului violenței domestice, fenomen care, din nefericire, marchează realitatea cotidiană atât la nivel național, cât și la nivel internațional. De-a lungul timpului, pentru a se eradică acest fenomen, au fost propuse diverse măsuri care s-au pliat pe evoluția societății umane - măsuri contre violenței domestice cibernetice, dar și măsuri care au avut menirea de a înlătura în mod concret și efectiv situații care scoteau în evidență stereotipuri – discriminarea de gen realizată de către organele de poliție – sau tipare comportamentale cu efecte asupra desfășurării procedurilor judiciare – împăcarea victimei cu agresorul nu mai înlătură răspunderea penală.

Cuvinte-cheie: violență domestică; stereotipuri; discriminare de gen; infracțiuni în mediul virtual; împăcarea părților

Abstract: The paper highlights the normative and jurisprudential evolution of the phenomenon of domestic violence, a phenomenon that, unfortunately, marks the daily reality both nationally and internationally. Over the time, in order to eradicate this phenomenon, various measures have been proposed, being taken into account both the evolution of human society - measures against domestic cyberviolence, and, also, measures that were intended to remove concretely and effectively situations which emphasize stereotypes – gender discrimination perpetrated by the police – or behavioral patterns with effects on the conduct of legal proceedings – reconciliation of the victim with the aggressor no longer removes criminal liability.

Key-words: domestic violence; stereotypes; gender discrimination; cybercrime; reconciliation

¹ Lector univ. dr., Facultatea de Drept, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, email : gentimir@uaic.ro.

1. Introducere

Nivelul de conștiință al actualei societăți umane este compatibil cu tipare negative de gândire față de situații în care sunt implicați reprezentanți ai celor două genuri universal recunoscute?

Una dintre formele de manifestare a relațiilor de putere inegale dintre femei și bărbați este violența împotriva femeilor, aceasta constituind un fenomen care marchează o structură socială orientată pe gen, care nu oferă persoanelor vătămate protecția necesară². Inacțiunea statului, dovedită de frecvențele cazuri de absență a intervenției de prevenire, stopare a violenței și ulterior de sancționare unor astfel de comportamente datorită respectării unor stereotipuri patriarhale privind rolurile de gen, determină creșterea constantă a numărului de femei victime ale violenței care nu au posibilitatea efectivă de a beneficia de aplicarea legislației specializate adoptate în privința eradicării acestui fenomen social.

Datorită contribuției esențiale la manifestarea violenței domestice, stereotipurile de gen trebuie prezentate atât din perspectiva conținutului lor ideatic – ele fiind apreciate a fi idei preconcepute sau idei generale despre „rolurile, comportamentele, activitățile și atributele construite social, pe care o societate dată le consideră adecvate pentru femei și bărbați³”, cât și din perspectiva aplicarea lor – practica atribuirii unei femei sau a unui bărbat însuși atribute, caracteristici sau roluri specifice doar din cauza apartenenței sale la grupul social de femei sau bărbați.

Important de subliniat este faptul că stereotipul de gen este greșit când determină încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale⁴, dovadă că există stereotipuri pozitive – femeia educă copiii, dar și stereotipuri negative – femeia este slabă .

O analiză atentă a dinamicii acțiunilor constitutive a violenței domestice⁵ scoate în evidență faptul că stereotipurile de gen sunt un obstacol în materializarea progresului semnificativ în ceea ce privește îndeplinirea obligațiilor în materie de drepturi ale omului cu strictă referire la eradicarea stereotipurilor nocive și stereotipurilor ilegale⁶. Dat fiind impactul general la nivelul întregii societăți,

² T. Hentschel, M. E. Heilman, C. V. Peus, *The Multiple Dimensions of Gender Stereotypes: A Current Look at Men's and Women's Characterizations of Others and Themselves*, Journal Frontiers in Psychology, January, 2019, <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2019.00011/full> accesat 10.05.2021, <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.00011>

³ Articolul 3 alineatul 3 litera c) al Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul), adoptată de Consiliul Europei pe 11 mai 2011 și a intrat în vigoare pe 1 august 2014.

⁴ Articolul 5 Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare contra femeilor, adoptată în 18 decembrie 1979 și care a intrat în vigoare la 3 septembrie 1981.

⁵ H.R. Radu, *Examen al jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului referitoare la violența domestică*, Pro Lege, 2020, nr. 2, pp. 129-150.

⁶ Rezoluția Parlamentului European din 12 martie 2013 referitoare la eliminarea stereotipurilor de gen în UE (2012/2116(INI)), Jurnalul Oficial al Uniunii Europene

realizarea unui astfel de deziderat trebuie să devină mobilul desfășurării unei acțiuni colective⁷ în care parteneri să fie deopotrivă factori politici cu atribuții la nivel internațional, dar și la nivel național, practicieni ai dreptului, sociologi, funcționari publici naționali, dar și funcționari internaționali, reprezentanți ai mediului academic, societate civilă, în special⁸.

2. Delimitări conceptuale

În 1992, în cadrul *Recomandării generale a Comitetului Națiunilor Unite pentru Eliminarea Discriminării împotriva femeilor nr.19*⁹, au fost precizate elementele definitorii pentru violența bazată pe gen, aceasta fiind „violența care este îndreptată împotriva unei femei pentru că este femeie sau care afectează femeile în mod disproporționat¹⁰ și, deopotrivă, „o formă de discriminare care se inhibă serios capacitatea femeilor de a se bucura de drepturi și libertăți de egalitate cu bărbații”¹¹.

În 1993, în textul *Declarației Națiunilor Unite privind eliminarea Violența împotriva femeilor*, s-a stipulat că „violența împotriva femeilor înseamnă orice faptă de violență bazată pe gen, care are ca rezultat, sau este probabil să rezulte, fizic, sexual sau vătămare psihică sau suferință pentru femei, inclusiv amenințări cu astfel de acte, constrângere sau privarea arbitrară de libertate, indiferent dacă care apar în viața publică sau privată”¹².

În 1995, în cadrul *Celei de-a patra Conferințe mondiale despre femei de la Beijing și a Declarației de la Beijing și Platformei pentru acțiune*¹³, definiția violenței contra femeilor este extinsă, conținând mai multe elemente: „(A) violență fizică, sexuală și psihologică care se produce în familie, inclusiv bătaia, abuzul sexual asupra copiilor de sex feminin în gospodărie, violență cauzată de zestre, viol

2016/C 036/04, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-7-2012-0401_RO.html accesat 12.05.2021.

⁷ M. Sandu, *Protecția umană prin control social. Bazele asistenței sociale moderne*, în *Sociologia la Alma Mater Iasiensis. In onorem Vasile Miftode* (coord. Cristina Gavriluță), Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 2017, pp.182-197.

⁸ Ghid privind stereotipurile de gen și accesul la justiție elaborat de Biroul Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului, 2020, https://www.ohchr.org/Documents/Publications/GenderStereotyping_EN.pdf accesat 12.05.2021.

⁹ *Recomandarea generală a Comitetului Națiunilor Unite pentru Eliminarea Discriminării împotriva femeilor* (Comitetul CEDAW) nr. 19: *Violența contra femeilor*, 1992, <https://www.refworld.org/docid/52d920c54.html> accesat 13.05.2021.

¹⁰ Articolul 6 al Convenției pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor.

¹¹ Articolul 1 al Convenției pentru eliminarea tuturor formelor de discriminării împotriva femeilor.

¹² Articolul 1 al *Declarației din 20 decembrie 1993 privind eliminarea violenței împotriva femeilor* (A/RES/48/104), https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocity-crimes/Doc.21_declaration%20elimination%20vaw.pdf, accesat 13.05.2021.

¹³ *A patra Conferință mondială despre femei de la Beijing, Declarația de la Beijing rezultată și Platforma pentru acțiune*, 4-15 septembrie 1995, <https://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/pdf/BDPfA%20E.pdf>, accesat 13.05.2021.

marital, mutilare genitală feminină și alte practici tradiționale dăunătoare pentru femei, violența non-conjugală și violența legată de exploatare; „(B) violență fizică, sexuală și psihologică care apare în cadrul comunității generale, inclusiv viol, abuz sexual, hărțuire sexuală și intimidare la locul de muncă, în educație, instituții și în altă parte, trafic de persoane femei și prostituție forțată; „(C) fizice, sexuale și psihologice violența comisă sau condamnată de stat, oriunde se întâmplă ”.

În 2011, în cadrul articolului 3 al Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul) ¹⁴ se stabilesc repere mai clare precum: “violența împotriva femeilor este înțeleasă drept o încălcare a drepturilor omului și o formă de discriminare împotriva femeilor și va însemna toate acțiunile de violență de gen care rezultă în, sau care sunt probabile a rezulta în, vătămarea sau suferința fizică, sexuală, psihologică sau economică cauzată femeilor, inclusiv amenințările cu asemenea acțiuni, coerciția sau deprivarea arbitrară de libertate, indiferent dacă survine în public sau în viața privată; violența domestică va însemna toate acțiunile de violență fizică, sexuală, psihologică sau economică, care survin în familie sau în unitatea domestică sau între foștii sau actualii soți sau parteneri, indiferent dacă agresorul împarte sau a împărțit același domiciliu cu victima; violența de gen împotriva femeilor va însemna violența care este direcționată împotriva unei femei pentru că ea este o femeie sau care afectează femeile în mod disproporționat”.

2.1. Forme de manifestare a violenței domestice contra femeilor

Formele de manifestare a violenței domestice prezintă o complexitate deosebită prin incidența afectării mai multor valori sociale fundamentale într-o societate democratică, incluzând variante ale violenței fizice și sexuale, ale violenței psihologice a partenerului, a urmării obsesive, a hărțuirii sexuale, a experiențelor violente din copilărie, a fricii de victimizare¹⁵.

Violența contra femeilor se distinge a fi forma de violență domestică cel mai frecvent întâlnită, într-o variantă plurivalentă de manifestare: fie în sfera vieții sexuale – violul și abuzul sexual, fie în cadrul unor anumite activități desfășurate de organe ale statului cu efecte asupra femeilor precum violența poliției, maltratarea în detenție, rele tratamente aplicate în cadrul procesului de expulzare, fie în interiorul familiei – maltratări, fie în sferă socială – excluderea socială și traficul de persoane¹⁶.

¹⁴ Articolul 3 al Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice.

¹⁵ Fișă tematică privind violența domestică elaborată de Unitatea de Presă a Curții Europene a Drepturilor Omului, https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Domestic_violence_ENG.pdf, accesat 14.05.2021.

¹⁶ Fișă tematică privind violența contra femeilor elaborată de Unitatea de Presă a Curții Europene a Drepturilor Omului, https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Violence_Woman_ENG.pdf, accesat 14.05.2021.

2.2. Discriminarea de gen – factor esențial de inacțiune a organelor statelor în cazul violenței domestice contra femeilor

Poziția cel mai frecvent întâlnită în privința violenței domestice contra femeilor exclude posibilitatea de a analiza situațiile în care sunt implicate femeile într-o astfel de variantă de manifestare prin raportare la încălcarea principiului fundamental al egalității de gen care are consecințe numeroase asupra modului de valorificare și a altor valori sociale precum demnitatea, viața, integritatea fizică și psihică, viața privată, viața de familie, accesul la justiție¹⁷ în plan național și european.

Dacă o astfel de abordare ar putea fi acceptată în cazul organelor naționale, adoptarea ei de către mecanisme europene de garantare a drepturilor omului precum Curtea europeană a drepturilor omului poate ridica serioase semne de întrebare asupra modului în care se poate interveni în mod concret la schimbarea percepției acestui fenomen social și la eradicarea acestuia. Astfel, este creată posibilitatea ca femeile victime ale violenței domestice să introducă o plângere pentru a invoca existența discriminării lor directe¹⁸, discriminarea indirectă fiind exclusă datorită dificultății probării sale, deși se apreciază că articolul 14 al Convenției europene a drepturilor omului nu este sediul materiei pentru cazurile de discriminare sexuală. Deopotrivă, instanța de la Strasbourg a statuat că nu este oportună analizarea unei situații în temeiul articolului 14 ulterior tratării acesteia în variantă extinsă în temeiul articolelor 2, 3, 4 și 8 ale Convenției¹⁹.

Gradualitatea măsurilor autorităților statelor sunt circumscrise obligațiilor materiale²⁰ și procedurale specifice drepturilor prevăzute în Convenție care pentru a deveni eficiente trebuie luate în scop preventiv - pentru a descuraja efectele violente și a le preveni materializarea²¹ sau pentru a întrerupe²² sau sancționa comportamentul agresiv²³.

¹⁷ G.-L. Ispas, D. Panc, *Organizarea justiției în Uniunea Europeană*, Editura Hamangiu, București, 2021, pp. 22-30.

¹⁸ CtEDO, *Opoz v Turcia*, hotărâre din 9 iunie 2009, cererea nr. 33401/02: lipsa generală de răspuns a sistemului judiciar pentru cazurile de violență împotriva femeilor include tolerarea unei astfel de violențe, reflectând o atitudine discriminatorie față de victima ca femeie.

¹⁹ Fișă tematică privind violența domestică elaborată de Unitatea de Presă a Curții Europene a Drepturilor Omului, https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Domestic_violence_ENG.pdf, accesat 14.05.2021.

²⁰ CtEDO, *Ayrei v. Irlanda*, hotărâre din 9 octombrie 19779, cererea nr. 6289/73: obligația statelor contractante de a asigura victimelor violenței domestice realizarea de măsuri de sprijin social, cum ar fi adăpostul cazarea și locuința.

²¹ CtEDO, *Kontrova v. Slovacia*, hotărâre din 31 mai 2007, cererea nr. 7510/04: Autoritățile naționale au datoria de a lua măsuri operaționale preventive rezonabile pentru a reacționa în timp util în cazurile de violență împotriva femeilor în care au știut sau ar fi trebuit să cunoască existența unui risc real și imediat de violență asupra unei femei.

²² CtEDO, *Hajduova v. Slovacia*, hotărâre din 30 noiembrie 2010, cererea nr. 2660/03: autoritățile trebuie să ia măsuri din oficiu, chiar și împotriva opoziției exprese a victimei. CtEDO, *Bevacqua v Bulgaria*, hotărâre din 12 iunie 2008, cererea nr. 71127/01: sunt necesare modalități mai flexibile de a reacționa la o situație violentă.

²³ CtEDO, *Durmaz v. Turcia*, 13 februarie 2015, cererea nr. 3621/07: Investigații trebuie să

2.3. Perspectivă diacronică asupra jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului împotriva României privind violența domestică contra femeilor

Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului împotriva României atestă manifestarea deplină a stereotipurilor de gen în pofida existenței unui cadru normativ suficient de extins încât să ofere modalitățile eficiente pentru a stopa îndeplinirea actelor agresive.

Încălcarea obligației procedurale arondate dreptului la integritate, reglementat de articolul 3 al Convenției europene a drepturilor omului, prezintă diferite variante de acțiune și inacțiune precum neefectuarea unei investigații eficiente care să ofere o protecție efectivă femeilor victime ale violenței domestice prin cooperarea dintre autoritățile statului datorită relativității dovedirii violenței de către victimă, în pofida plângerilor sale multiple²⁴ sau subminarea drepturilor procesuale ale persoanei vătămate pe parcursul procedurii judiciare²⁵.

Analizarea dreptului la integritate a fost realizată totuși și în concurs cu dreptul la nediscriminare de gen. În condițiile existenței unui cadru normativ relevant în materia violenței domestice și sesizării repetate a autorităților – organe de poliție și instanțe judecătorești, acestea au oferit argumente exprese privind respectarea substanței stereotipurilor de gen ca stereotipuri specifice într-o societate patriarhală: femeia victimă a provocat agresiunile și aceste fapte nu prezintă gradul de pericol social al unei infracțiuni. O astfel de atitudine discriminatorie față de o femeie victimă a violenței domestice repetate nu numai că a anulat scopul legislației românești în materie, dar a fost în total dezacord cu standardele internaționale de reglementare a violenței contra femeilor, demonstrând că România încalcă angajamentele asumate la nivel european și internațional în privința combaterii violenței domestice contra femeilor²⁶.

Un alt concurs de drepturi care este elocvent în materia violenței domestice contra femeilor și care este abordat de autoritățile naționale din perspectiva stereotipurilor de gen este constituit de dreptul la integritate și dreptul la viață privată. Organele judiciare nu au abordat ancheta penală sub aspectul problemei specifice a violenței domestice și, astfel, nu au reușit să acționeze proporțional cu gravitatea faptelor denunțate de către victima, apreciind că amenințările la adresa acesteia nu sunt suficient de grave pentru a fi calificate drept infracțiune și că nu există dovezi directe care să ateste că rănilor ar fi fost cauzate de fostul ei soț²⁷.

cuprindă o considerație deschisă și imparțială de către autoritățile care anchetează toate cauzele posibile în acest caz.

CtEDO, *P.M. v. Bulgaria*, hotărâre din 24 ianuarie 2012, cererea nr. 49669/07: investigația ar trebui să fie finalizată în timp util.

²⁴ CtEDO, *E.M. v. România*, 30 octombrie 2012, cererea nr. 43994/05.

²⁵ CtEDO, *E.B. v. România*, 19 martie 2019, cererea nr. 49089/10.

²⁶ CtEDO, *Bălșan v. România*, hotărârea din 25 mai 2017, cererea nr. 49645/09.

²⁷ CtEDO, *Buturugă v. România*, hotărârea din 11 februarie 2020, cererea nr. 56867/15.

Interpretarea evolutivă și extinsă a dreptului la viață privată scoate în evidență necesitatea includerii în conținutul dreptului la viață privată și a modalităților moderne de comunicare utilizate de persoana vătămată în acord cu dezvoltarea actuală a tehnologiei. Dacă organele judiciare au desfășurat o investigație incompletă în privința agresiunilor de ordin fizic săvârșite asupra victimei, în ceea ce privește încălcarea secretului corespondenței, care era conexă plângerii privind violențele fizice, acestea au ales să ignore în totalitate solicitările victimei.

Pentru a se satisface direcția de abordare impusă de realitatea cotidiană actuală, s-au statuat aspecte esențiale referitoare la o formă modernă de violență – cyber-violența – care a fost calificată ca fiind „un aspect al violenței împotriva femeilor și fetelor și că poate apărea sub diferite forme, inclusiv sub forma încălcării confidențialității informatice, a intruziunii în computerul victimei și a preluării, distribuirii și manipulării de date și imagini cu caracter personal”.

În contextul violenței în familie, cyber-supravegherea, care se poate realiza prin ilegală monitorizare, accesare sau salvare a corespondenței soțului, trebuie să fie avută în vedere de autoritățile naționale care investighează acte de violență conjugală, date fiind prevederile Codului penal român care reglementează sesizarea din oficiu a autorităților în cazul interceptării neautorizate a unei conversații purtate prin orice mijloc electronic de comunicare, condiția unei plângeri prelabile fiind prevăzută doar pentru deschiderea, scoaterea, distrugerea ilegală sau păstrarea corespondenței adresate altora²⁸.

²⁸ Articolul 302 din Codul penal al României adoptat prin Legea nr. 286/2009, publicată în M.Of. nr. 510 din 24 iulie 2009, <http://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Romania-RO.html> accesat 14.05.2021.

Violarea secretului corespondenței (1) Deschiderea, sustragerea, distrugerea sau reținerea, fără drept, a unei corespondențe adresate altuia, precum și divulgarea fără drept a conținutului unei asemenea corespondențe, chiar atunci când aceasta a fost trimisă deschisă ori a fost deschisă din greșeală, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă. (2) Interceptarea, fără drept, a unei convorbiri sau a unei comunicări efectuate prin telefon sau prin orice mijloc electronic de comunicații se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(4) Divulgarea, difuzarea, prezentarea sau transmiterea, către o altă persoană sau către public, fără drept, a conținutului unei convorbiri sau comunicări interceptate, chiar în cazul în care făptuitorul a luat cunoștință de aceasta din greșeală sau din întâmplare, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(6) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prelabilă a persoanei vătămate.

2.4. Proiecte de lege și acte normative discutate și adoptate în România în materia violenței domestice contra femeilor

*2.4.1. Definierea violenței domestice și stabilirea autorităților care trebuie să acționeze în cazul violenței domestice*²⁹

2.4.1.1. Delimitări conceptuale privind violența domestică

Violența domestică este definită ca fiind „orice inacțiune sau acțiune intenționată de violență fizică, sexuală, psihologică, economică, socială, spirituală sau cibernetică, care se produce în mediul familial sau domestic ori între soți sau foști soți, precum și între actuali sau foști parteneri, indiferent dacă agresorul locuiește sau a locuit împreună cu victima”³⁰.

Violența cibernetică³¹ este inclusă deopotrivă în legislația română fiind „hărțuirea online, mesajele online instigatoare la ură pe bază de gen, urmărirea online, amenințările online, publicarea non-consensuală de informații și conținutul grafic intim, accesul ilegal de interceptare a comunicațiilor și datelor private și orice altă formă de utilizare abuzivă a tehnologiei informației și a comunicațiilor prin intermediul calculatoarelor, telefoanelor mobile inteligente sau altor dispozitive similare care folosesc telecomunicațiile sau se pot conecta la internet și pot transmite și utiliza platformele sociale sau de e-mail, cu scopul de a face de rușine, umili, spiona, amenința, reduce la tăcere victima”³².

2.4.1.2. Autorități naționale cu atribuții în materia violenței domestice

Agencia Națională pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați asigură „coordonarea împreună cu alte ministere în raport cu integrarea unei perspective de egalitate între femei și bărbați în toate politicile, programele și cercetarea în domeniul inteligenței artificiale, pentru a evita potențialele riscuri ale tehnologiei care perpetuează sexismul, stereotipurile de gen și violența cibernetică”³³.

Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Educației și Cercetării, Ministerul Sănătății și Ministerul

²⁹ Proiect de Lege pentru modificarea și completarea Legii nr.217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice, http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck2015.proiect?idp=18108 accesat 14.05.2021 devenit Legea nr. 106 din 3 iulie 2020, privind modificarea și completarea Legii nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice, M.Of. nr. 588/6 iul. 2020, http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htp_act?nr=106&an=2020, accesat 14.05.2021.

³⁰ Articolul 3 al Legii nr. 106 din 3 iulie 2020.

³¹ A. Iftimiei, *Cyberbullying – aspecte legislative și jurisprudențiale de drept comparat*, în *Analele științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Seria Științe Juridice*, 2018, nr. II, pp. 49-61.

³² Articolul 4 alineatul (1), după litera g) se introduce o nouă literă, lit. h) al Legii nr. 106 din 3 iulie 2020.

³³ Articolul 8 alineatul (33) al Legii nr. 106 din 3 iulie 2020.

Transporturilor, Infrastructurii și Comunicațiilor elaborează și difuzează materiale documentare privind prevenirea, cauzele și consecințele violenței domestice³⁴.

Deopotrivă, Ministerul Transporturilor, Infrastructurii și Comunicațiilor prin organismele aflate în coordonare responsabile de prevenirea, analiza, identificarea și reacția la incidente în cadrul infrastructurilor cibernetice, are obligația de a efectua demersurile necesare pentru a dezvolta campanii de sensibilizare publică privind violența cibernetică și să ofere asistență practică autorităților centrale și locale în prevenirea și răspunsul la violența cibernetică. Împreună cu instituțiile prevăzute la articolul 8, Ministerul Transporturilor, Infrastructurii și Comunicațiilor stabilește, promovează și bugetează programe destinate unei game largi de utilizatori, pentru alfabetizare digitală³⁵.

2.4.2. Asistența juridică a victimelor violenței și ordinul de protecție³⁶

2.4.2.1. Asistența juridică a victimelor violenței

Asistarea sau, după caz, găzduirea victimelor, respectiv asistarea agresorilor în unitățile prevăzute la articolului 16 alineatul (2) – centre de recuperare, locuințe protejate – și (3) – centre pentru prevenirea și combaterea violenței domestice, centre pentru servicii de informare și sensibilizare a populației; centre de asistență destinate agresorilor – se face în baza încheierii unui contract de acordare a serviciilor sociale. Pentru minori contractul de acordare a serviciilor sociale este semnat de părintele însoțitor sau, după caz, de reprezentantul legal³⁷.

Asistența juridică a persoanei care solicită ordinul de protecție este obligatorie³⁸. Dacă victima violenței domestice nu are avocat, i se va acorda asistență juridică din oficiu³⁹.

2.4.2.2. Ordinul de protecție

Încălcarea de către persoana împotriva căreia a fost emis un ordin de protecție a oricăreia dintre măsurile precum reintegrarea victimei și, după caz, a copiilor în locuința comună; obligarea agresorului la păstrarea unei distanțe minime determinate față de victimă, față de membrii familiei acesteia, astfel cum sunt definiți potrivit prevederilor art. 5, ori față de reședința, locul de muncă sau unitatea de învățământ a persoanei protejate; obligarea agresorului de a purta permanent un sistem electronic de supraveghere; obligarea agresorului de a preda poliției armele deținute – ori – obligarea agresorului la păstrarea unei distanțe minime determinate față de victimă, față de membrii familiei acesteia, astfel cum

³⁴ Articolul 9 alineatul (1) al Legii nr. 106 din 3 iulie 2020.

³⁵ Articolul 9 alineatul (3) al Legii nr. 106 din 3 iulie 2020.

³⁶ Proiect de Lege pentru modificarea Legii nr.217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice, http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck2015.proiect?idp=18701&tot=1 accesat 14.05.2021 devenit Lege nr.183 din 19 august 2020 privind modificarea Legii nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice, M.Of. nr. 758/19 aug. 2020, http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htp_act?ida=167421 accesat 14.05.2021.

³⁷ Articolul 16, alineatul (7) al Legii nr.183 din 19 august 2020.

³⁸ Articolul 27, alineatul (2) al Legii nr.183 din 19 august 2020.

³⁹ Anexa, punctul II «Asistența Juridică» a Legii nr.183 din 19 august 2020.

sunt definiți potrivit prevederilor articolul 5, ori față de reședința, locul de muncă sau unitatea de învățământ a persoanei protejate cumulată cu obligarea agresorului de a purta permanent un sistem electronic de supraveghere; atunci când s-a dispus obligarea agresorului de a păstra o distanță minimă față de victimă și, după caz, membrii familiei acesteia, persoanele protejate își exprimă acordul de a purta un sistem electronic de supraveghere care să permită verificarea respectării obligației agresorului – și dispuse prin ordinul de protecție constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare⁴⁰.

2.4.3. Efectele împăcării părților⁴¹

În cazul infracțiunilor prevăzute în articolul 193 al Codului penal – loviri și alte violențe⁴² – și articolul 196 – vătămarea corporală din culpă⁴³ – săvârșite asupra unui membru de familie, acțiunea penală poate fi pusă în mișcare și din oficiu, fiind suprimată astfel posibilitatea ca împăcarea să înlăture răspunderea penală⁴⁴.

⁴⁰ Articolul 32 al Legii nr.183 din 19 august 2020.

⁴¹ Proiect de Lege pentru modificarea art. 199 alin.(2) din Legea nr.286/2009 privind Codul penal, http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck2015.proiect?idp=16428 accesat 14.05.2021 devenit LEGE nr.233 din 5 noiembrie 2020 pentru modificarea art. 199 alin. (2) din Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, M.Of. nr. 1036/5 noi. 2020, http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htp_act?ida=169372 accesat 14.05.2021.

⁴² Articolul 193 din Codul penal al României adoptat prin Legea nr. 286/2009, publicată în M.Of. nr. 510 din 24 iulie 2009, <http://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Romania-RO.html> accesat 14.05.2021 - Loviri și alte violențe

(1) Lovirea sau orice acte de violență cauzatoare de suferințe fizice se pedepsesc cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Fapta prin care se produc leziuni traumatice sau este afectată sănătatea unei persoane, a cărei gravitate este evaluată prin zile de îngrijiri medicale de cel mult 90 de zile, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 5 ani sau cu amendă.

(3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

⁴³ Articolul 196 -Vătămarea corporală din culpă

(1) Fapta prevăzută în art. 193 alin. (2) săvârșită din culpă de către o persoană aflată sub influența băuturilor alcoolice ori a unei substanțe psihoactive sau în desfășurarea unei activități ce constituie prin ea însăși infracțiune se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Fapta prevăzută în art. 194 alin. (1) săvârșită din culpă se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă.

(3) Dacă urmările prevăzute în alin. (1) - (3) s-au produs față de două sau mai multe persoane, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu o treime.

(4) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

⁴⁴ V. Cioclei, *Violența în familie, o noua țintă a politicii penale populiste*, <https://www.universuljuridic.ro/violenta-in-familie-o-noua-tinta-a-politicii-penale-populiste/>, accesat 14.05.2021.

2.4.4. Incriminarea distribuirii de imagini intime⁴⁵

Data fiind includerea în legislația română și a violenței prin utilizarea tehnologiei, se impune adaptarea la standardele actuale a legislației penale în materia violenței domestice manifestată în mediul virtual. Astfel, se impune să fie modificat și articolul 226 al Codului penal care reglementează violarea vieții private.

O propunere de modificare a conținutului infracțiunii de violare a vieții private „divulgarea, difuzarea, prezentarea sau transmiterea, în orice mod, a unei imagini intime a unei persoane fără consimțământul persoanei înfățișate, de natură să provoace acesteia o suferință psihică sau o știrbire a imaginii sale, comisă în scop de răzbunare, umilire, intimidare sau hărțuire”⁴⁶.

Se oferă și două situații în care se exclude întrunirea elementelor constitutive ale infracțiunii de violare a vieții private. Prima situație se referă la cazul în care „dacă prin săvârșirea acestei fapte se surprinde săvârșirea unei infracțiuni sau contribuie la dovedirea săvârșirii unei infracțiuni se exclude răspunderea penală a făptuitorului”. A doua situație vizează ipoteza „dacă surprinde fapte de interes public care au semnificație pentru viața comunității și a căror divulgare prezintă avantaje publice mai mari decât prejudiciul produs persoanei vătămate”⁴⁷.

Sub aspect procedural, se indică punerea în mișcare a acțiunii penale să se realizeze la plângerea prealabilă a persoanei vătămate pentru faptele prevăzute în articolul 226 alineatele 1, 2 și 4¹ din Codul penal.

Cumulativ se dorește introducerea unei definiții a conceptului de „imagine intimă” pentru a fi înlăturate elemente subiective de apreciere a situațiilor ce constituie elemente constitutive ale infracțiunii de violare a vieții private. Astfel, sunt propuse două variante de definiție. O primă definiție se referă la „orice imagine a unei persoane care își expune organele genitale, anusul sau, în cazul femeilor, sânii, sau care este implicată într-un raport sexual sau un act sexual”. O a doua variantă de definiție se referă la „orice înregistrare, indiferent de suport, a înfățișării fizice a unei persoane care își expune organele genitale, anusul sau, în cazul femeilor, sânii, sau care este implicată într-un raport sexual sau un act sexual”⁴⁸.

⁴⁵ Proiect de Lege pentru modificarea și completarea art. 226 din Legea nr.286/2009 privind Codul penal, http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck2015.proiect?idp=18140 accesat 14.05.2021; Punct de vedere ale Guvernului României nr.176/31.01.2020 aprobat în ședința din 19 februarie 2020, http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck2015.proiect?idp=18140 accesat 14.05.2021 ; Punct de vedere ale Guvernului României nr.2195/01.04.2021 aprobat în ședința din 2 aprilie 2021, http://www.cdep.ro/proiecte/2019/600/00/6/pvg2195_02.04.2021.pdf accesat 14.05.2021.

⁴⁶ Articol unic alineatul 2 pc. 4¹ al Punctului de vedere ale Guvernului României nr.176/31.01.2020 aprobat în ședința din 19 februarie 2020.

⁴⁷ Articol unic alineatul 2 pc. 4³ al Punctului de vedere ale Guvernului României nr.176/31.01.2020 aprobat în ședința din 19 februarie 2020.

⁴⁸ Articol unic alineatul 2 pc. 4² (precizări suplimentare) al Punctului de vedere ale Guvernului României nr. 176/31.01.2020 aprobat în ședința din 19 februarie 2020.

Cea mai recentă variantă de modificare a infracțiunii de violare a vieții private reține doar parțial definiția propusă anterior, cu reținerea elementelor esențiale ale infracțiunii și, deopotrivă, doar primul caz de excludere a săvârșirii infracțiunii. Astfel, forma propusă se referă la „divulgarea, difuzarea, prezentarea sau transmiterea, în orice mod, a unei imagini intime a unei persoane fără consimțământul persoanei înfățișate, de natură să provoace acesteia o suferință psihică sau o știrbire a imaginii sale. Dacă prin săvârșirea acestei fapte se surprinde săvârșirea unei infracțiuni sau contribuie la dovedirea săvârșirii unei infracțiuni se exclude răspunderea penală a făptuitorului”⁴⁹.

3. Obligațiile statelor în materie de combatere a violenței domestice

Statele vor lua toate măsurile corespunzătoare pentru: „ a modifica schemele și metodele de comportament social și cultural al bărbatului și femeii, pentru a se ajunge la eliminarea prejudecăților și practicilor cutumiare sau de altă natură care sunt bazate pe ideea de inferioritate sau superioare a unui sex, sau pe imaginea șablon privind rolul bărbatului sau al femeii; a asigura ca educația în familie să contribuie la o înțelegere clară a faptului că maternitatea este o funcție socială și recunoașterea responsabilității comune a bărbatului și femeii în creșterea și educarea copiilor și în asigurarea dezvoltării lor, ținând seama că interesul copilului este condiția primordială în toate cazurile”⁵⁰.

Statele care „condamnă discriminarea față de femei sub toate formele sale, convin să ducă prin toate mijloacele adecvate și fără întârziere o politică vizând să elimine discriminarea față de femei și, în acest scop, se angajează:

a) să înscrie în constituția lor națională sau în alte dispoziții legislative corespunzătoare principiul egalității bărbaților și femeilor, în măsura în care acest lucru nu a fost deja efectuat, și să asigure, pe cale legislativă sau pe alte căi adecvate, aplicarea efectivă a acestui principiu;

b) să adopte măsuri legislative și alte măsuri corespunzătoare, inclusiv sancțiuni în caz de nevoie, care să interzică orice discriminare față de femei;

c) să instituie o protecție pe cale jurisdicțională a drepturilor femeilor pe bază de egalitate cu bărbații și să garanteze prin intermediul tribunalelor naționale competente și al altor instituții publice protecția efectivă a femeilor împotriva oricărui act discriminatoriu;

d) să se abțină de la orice act sau practică discriminatorie față de femeie și să asigure ca autoritățile și instituțiile publice să se conformeze acestei obligații;

e) să ia toate măsurile corespunzătoare pentru eliminarea discriminării față de femei de către o persoană, o organizație sau o întreprindere oricare ar fi aceasta;

⁴⁹ Punct de vedere ale Guvernului României nr. 2195/01.04.2021 aprobat în ședința din 2 aprilie 2021.

⁵⁰ Articolul 5 al Convenției privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei.

f) să ia toate măsurile corespunzătoare, inclusiv prin dispozițiile legislative, pentru modificarea sau abrogarea oricărei legi, dispoziții, cutume sau practici care constituie o discriminare față de femei⁵¹.

Concluzii

Demersurile normative naționale și internaționale privind eradicarea violenței împotriva femeilor au fost inițiate în vedere înlăturării obstacolelor pe care femeile cărora le sunt lezate demnitatea, viața, egalitatea, integritatea fizică și psihică, viața de familie le întâlnesc în eforturile lor de a solicita și de a primi protecție și asistență deopotrivă în cadrul sistemelor naționale și europene. Acestea contribuie în mod decisiv la încurajarea femeilor victime ale violenței, pentru a preveni consecințele individuale ale traumatizării, sentimentele de neputință și victimizarea secundară și, deopotrivă, pentru a descuraja infractorii și încuraja societatea în ansamblu, inclusiv autoritățile de aplicare a legii, să abandoneze atitudini arhaice echivalând cu reprimarea femeilor⁵².

Referințe

- Cioclei V., *Violența în familie, o nouă țintă a politicii penale populiste*, <https://www.universuljuridic.ro/violenta-in-familie-o-noua-tinta-a-politicii-penale-populiste/> [on-line]
- Hentschel T., Heilman M. E., Peus C. V., *The Multiple Dimensions of Gender Stereotypes: A Current Look at Men's and Women's Characterizations of Others and Themselves*, Journal Frontiers in Psychology, January, 2019, <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.00011>
- Iftimiei A., *Cyberbullying – aspecte legislative și jurisprudențiale de drept comparat*, în *Analele științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Seria Științe Juridice*, 2018, Supliment, pp. 49-62
- Ispas G.-L., Panc D., *Organizarea justiției în Uniunea Europeană*, Editura Hamangiu, București, 2021
- Radu H.R., *Examen al jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului referitoare la violența domestică*, Pro Lege, 2020, nr. 2, pp. 129-150
- Sandu M., *Protecția umană prin control social. Bazele asistenței sociale moderne*, în *Sociologia la Alma Mater Iassensis. In honorem Vasile Miftode* (coord. Cristina Gavriliuță), Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 2017

⁵¹ Articolul 2 al Convenției privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei.

⁵² Raport elaborat de Divizia Cercetare a Curții Europene a Drepturilor Omului, *Acces egal la justiție în jurisprudența privind violența împotriva femeilor la Curtea Europeană a Drepturilor Omului*, 2015, pp. 8-16, <https://rm.coe.int/168066e16f> accesat 14.05.2021.

